

УДК 9.92.012.305

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)-1198-1206](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)-1198-1206)

Костючок Петро Леонтійович кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології і археології, факультет історії, політології і міжнародних відносин, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, тел.: (0342) 59-61-87, <https://orcid.org/0000-0001-8719-8723>

Борчук Степан Миколайович доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, тел.: (050)521-03-43, <https://orcid.org/0000-0001-7494-7369>

Адамович Сергій Васильович доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави та права, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, <https://orcid.org/0000-0003-4236-741X>

ЖІНОЧІ ВОЛОНТЕРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІД ЧАС ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Анотація. У статті здійснено спробу дослідити діяльність жіночих волонтерських організацій під час Великої війни у Великій Британії.

Стаття базується на дослідженнях європейських авторів та матеріалах організації “Британський Червоний Хрест”. Проаналізовано волонтерську діяльність організацій, які надавали допомогу солдатам та участь жінок в цих організаціях. Також репрезентовано жіночий досвід, який був здобутий в результаті волонтерської діяльності.

Під час Першої світової війни в “Британському Червоному Хресті” працювало понад 90 000 волонтерів. Вони відомі як «Добровільні загони допомоги» (VADs), які відіграли життєво важливу роль у наданні гуманітарної допомоги військово-морським та військовим силам під час війни.

На основі мемуарів та спогадів досліджено окремі долі сестер милосердя, які на добровольчих засадах долучались до організації VAD. Велика кількість британських медсестер із організації VAD працювали на різних фронтах війни та за кордоном, допомагали пораненим солдатам та зробили свій величезний внесок для перемоги.

“Жіноча ліберальна асоціація” допомагала “Червоному Хресту” виготовляти такі речі, як шкарпетки та ковдри для поранених. Вони створювали кімнати

для відпочинку та покращували загальний добробут солдатів. Яскравим прикладом є те, що ці організації допомогли зібрати кошти на машину швидкої допомоги, яку відправили на фронт, як різдвяний подарунок.

Саме тому, волонтерська діяльність дала можливість жінкам бути корисними в суспільстві, яке їх потребувало.

Ця тематика актуальна для сучасної України, оскільки для нас зараз є важливим вивчати, аналізувати та переймати волонтерський досвід інших країн, вдосконалювати діяльність волонтерських організацій.

Методологія дослідження опирається на принципи історизму, об'єктивності. Використано метод гендерного аналізу, загальнонаукові методи (синтез, аналіз, узагальнення).

Ключові слова: жінки, жіноча історія, Перша світова війна, Велика Британія, волонтерські організації, фронт.

Kostyuchok Petro Leontiyovych candidate of historical sciences, associate professor, associate professor of the Department of Ethnology and Archaeology, faculty of history, political science and international relations, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, tel.: (0342) 59-61-87, <https://orcid.org/0000-0001-8719-8723>

Borchuk Stepan Mykolayovych doctor of historical sciences, professor of the Department of World History, faculty of history, political science and international relations, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57 Shevchenko St. Ivano-Frankivsk, 76018, tel.: (0342) 59-61-87, <https://orcid.org/0000-0001-7494-7369>

Adamovych Serhiy Vasyliovych doctor of historical sciences, professor, head of the Department of Theory and History of the State and Law, Vasyl Stefanyk Prykarpatsky National University, Ivano-Frankivsk, <https://orcid.org/0000-0003-4236-741X>

WOMEN'S VOLUNTEER ORGANIZATIONS DURING THE GREAT WAR IN GREAT BRITAIN

Abstract. The article attempts to investigate the activities of women's volunteer organizations during the Great War in Great Britain.

The article is based on research by European authors and materials from the British Red Cross. The volunteer activities of organizations that provided assistance to soldiers and the participation of women in these organizations are analyzed. The women's experience that was gained as a result of volunteer activities is also represented.

During the First World War, the British Red Cross employed over 90,000 volunteers. Known as the Voluntary Aid Detachments (VADs), they played a vital role in providing humanitarian aid to naval and military forces during the war.

Based on memoirs and recollections, the individual stories of the nurses who volunteered for the VAD are explored. A large number of British VAD nurses worked on various fronts and abroad, helping wounded soldiers and making a huge contribution to victory. The Women's Liberal Association helped the Red Cross make things like socks and blankets for the wounded. They set up rest rooms and improved the general welfare of soldiers. A striking example is that these organisations helped raise funds for an ambulance that was sent to the front as a Christmas present.

That is why volunteering gave women the opportunity to be useful in a society that needed them.

This topic is relevant for modern Ukraine, since it is now important for us to study, analyze and adopt the volunteer experience of other countries, to improve the activities of volunteer organizations.

The research methodology is based on the principles of historicism, objectivity. The method of gender analysis, general scientific methods (synthesis, analysis, generalization) were used.

Keywords: women, women's history, World War I, Great Britain, volunteer organizations, front.

Постановка проблеми. Волонтерський рух набув популярності у Європі в період Великої війни. Волонтери надавали допомогу солдатам, забезпечували потреби фронту та були міцним тилом у Першій світовій війні. Для жінок волонтерська діяльність стала можливістю вийти за межі звичних для них ролей “матері” та “дружини” та долучитись до допомоги своїй країні, яка цього потребувала.

У дослідженні на основі документальних даних проаналізовано досвід британок, який вони здобули входячи до волонтерських організацій. Важливим каталізатором у допомозі фронту стала участь жінок в організації VAD. У цій організації жінки здобували досвід медсестринської справи (вони доглядали за пораненими солдатами та надавали їм медичну допомогу). Робота була складною та виснажливою, але саме завдяки цим жінкам перемога у війні стала можливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Матеріали щодо досліджень цієї тематики зібрані в організації “Британський Червоний Хрест”. Із цікавих матеріалів можна зустріти спогади, мемуари та листи медсестер із організації VAD. Ця тематика частково досліджена в європейській історіографії. Зокрема, тематику волонтерських організацій у Великій Британії вивчали: Л. Ноукс, С. Грейзел, Н. Вердон, А. Марвік та інші [8],[11],[12],[13],[18].

Мета статті полягає в тому, щоб на основі документів організації “Британський Червоний Хрест” та наукових розвідок дослідити та проаналізу-

вати діяльність жіночого волонтерського руху під час Великої війни у Великій Британії. Зробити висновки та визначити майбутні наукові перспективи у дослідженні волонтерських організацій.

Виклад основного матеріалу.

Загони добровільної допомоги (VAD) склалися з добровольців і жінок у період з 1909 р. до закінчення Другої світової війни. Під час Першої світової війни більшість у загонах становили жінки, оскільки до збройних сил входило багато чоловіків.

Жінки-учасниці VAD виконували різноманітну роботу під час війни, організовуючи та надаючи допомогу військово-морським, військовим і допоміжним госпіталям разом із обов'язками «загального обслуговування» по всій Великобританії та за кордоном.

У 1914 р. в загонах “Червоного Хреста” було 40 018 жінок проти 17 696 чоловіків. Під час війни “Червоний Хрест” співпрацював з Орденом Святого Іоанна, членами якого були 6773 жінки та 5865 чоловіків. До складу територіальних військ входили 2415 жінок і 1149 чоловіків [21].

Коли чоловіки приєднувалися до збройних сил і кількість поранених пацієнтів зростала, пролунав заклик до жінок приєднатися до медичної професії.

VADs працювали під егідою Об'єднаного комітету та виконували обов'язки менш технічні, але не менш важливі, ніж навчені медсестри. Вони організували та керували місцевими допоміжними шпиталями по всій Британії, доглядаючи за великою кількістю хворих і поранених солдатів [14, с.27].

Жінки були лікарями і стоматологами, а багато інших працювали в реабілітаційних будинках, створених для догляду за пораненими солдатами. Існували також курси для підготовки медсестер для заміщення конкретних робочих місць [21].

Медсестри, які бажали бути призначеними, заповнювали анкету, а потім поставали перед приймальною комісією. Після співбесіди було перевірено рекомендації. При прийомі на посаду медсестри на повний робочий день існувала низка правил для потенційних кандидатів.

Якщо довідки про стан здоров'я та довідки були задовільними, кандидатів вносили до списків на службу в країні чи за кордоном. Добре знання французької було бажаним для іноземної служби. Усі медсестри мали бути однаково готові працювати вдень чи вночі, вдома чи за кордоном [18, с.109].

Прийняті кандидати мали б бути щеплені проти кишкових захворювань, таких як черевний тиф.

Перебуваючи поза межами лікарень, у вільний час і в гуртожитках, вони повинні відповідати правилам VAD [19].

Жінки керували допоміжними лікарнями, виконували обов'язки : коменданток, матронів, медсестр VAD.

Деякі лікарні були створені за кордоном, у тому числі Шотландська жіноча лікарня. Відкрившись у Сербії в 1915 р., лікарнею керували жінки. Вони опікувались пораненими солдатами та надавав допомогу бійцям, які знаходяться поблизу фронту.

Із щоденника, написаного Ішобель Росс, стає зрозуміло, що госпіталь був абсолютно нейтральним, допомагаючи полегшити страждання солдатів з усіх боків. Ішобель, яка була членкинею “Червоного Хреста”, описує свою роботу на кухні та події в лікарні у своєму щоденнику, який охоплює кілька років [21].

Під час Першої світової війни в організації VAD, зокрема госпіталі в Торкі служила медсестрою відома британська письменниця, авторка детективів-бестселерів - Агата Крісті. Їй сподобалася ця роль, вона назвала її «однією з найкорисніших професій, яку може наслідувати кожен». Під час Великої війни А. Крісті працювати в амбулаторії [8, с.38].

Також на передовій служила медсестра “Червоного Хреста” – Пеггі Арнольд. Вона відзначалась хоробрістю, гумором і самовідданим духом, так як інші волонтери.

Маргарет Тревенен Арнольд, або Пеггі, була старшою з чотирьох дочок. Перед війною вона та її сестра Рут приєдналися до Суррейського відділення “Британського Червоного Хреста”. Вони відвідали лекції та практичні заняття з надання першої допомоги.

У лютому 1915 р. Пеггі потрапила до Гілдерс-хаус, нового військового госпіталю Червоного Хреста. Тут вона отримала освіту медсестри. Вже 5 червня Пеггі вирушила до Франції. Вона була однією з перших медсестер-добровольців Червоного Хреста (відомих як VAD), які служили у військовому шпиталі за межами Британії. Її відправили до лікарні № 16 у Ле Трепор, поблизу Дьєппа.

Пеггі провела дев'ять місяців у Le Treport, записуючи у свій щоденник види, звуки та запахи лікарняного життя [13, с.54].

Вона описала палату як місце стогонів, криків і напівзаціпенілого бурмотіння, а також чоловіків із трепанованими головами, які раптово сидять прямо. . . майже на кожному простирадлі видно сліди рани, а на ранах на обличчі видно гній збоку пов'язки.

Вона зазначала: “Це було жахливо, і тепер я дійсно знаю, що таке війна” [13, с.56].

На щастя, вона та її колеги-медсестри мали відпустку, на яку з нетерпінням чекали. Ці дорогоцінні дні свободи дали Пеггі час, щоб піти за покупками в Ле Трепор, прийняти належну ванну в готелі або поїхати в сільську місцевість, перш ніж повернутися до палати.

У лютому 1916 р. Пеггі почала доглядати в ізоляторі для пацієнтів із синім гноем, викликаним інфікованими ранами.

Незабаром у неї розвинулася подвійна пневмонія, можливо, в результаті цієї роботи, і вона стала пацієнткою в лікарні Тріанон. На жаль, вона померла протягом двох днів у неділю, 12 березня 1916 р. Їй був 31 рік [17].

Доротея Крюдсон, співробітниця VAD у Le Tréport, написала у своєму щоденнику того дня: «Арнольд була однією з найкращих, наймилішої дівчини, яку можна було знайти. Пряма, правдива, чесна і мила» [11, с.43].

Пеггі поховали наступної середи на англійському кладовищі в Ле-Трепор, тепер це кладовище військових могил Співдружності. На військових похоронах були її батько і сестра Рут [17].

Війна відкривала можливості, змінювала звичне життя, була наповнена страхом, розчаруванням, щастям і коханням. Вивчаючи досвіди жінок історики повинні дотримуватись кількох дослідницьких правил. Шукати щоразу нові площини у яких діяли жінки і проживали війну. Друге - жіночий досвід не можна надто узагальнювати. Третє - жінки потребують не героїзації, а розуміння. Четверте - пошук і прочитання джерел є невинним процесом. П'яте - не можна порівнювати фронтовий досвід чоловіків та жінок [1, с.113].

Після початку Першої світової війни 4 серпня 1914 р. "Британський Червоний Хрест" сформував Об'єднаний військовий комітет з орденом Святого Іоанна. Вони працювали разом і об'єднували свою діяльність із збору коштів і ресурсів [6].

Збір коштів був життєво важливим, щоб дозволити комітету виконувати свою роботу, яка включала постачання послуг і обладнання в Британії та в зонах конфлікту за кордоном.

Збір коштів мав життєво важливе значення протягом усієї війни. Гроші та подарунки в натуральній формі, отримані через різноманітні фонди, колекції та пожертви, йшли на послуги солдатам як вдома, так і за кордоном.

До кінця війни було зібрано 21 885 035 фунтів стерлінгів і 20 058 355 фунтів стерлінгів витрачено на лікарні, ліки, одяг, гранти та догляд за хворими та пораненими [9, с.102].

Закон про військові благодійні організації 1916 р. забороняв збирати гроші для військових благодійних організацій, якщо благодійна організація не була зареєстрована. Після реєстрації Об'єднаний військовий комітет мав письмово схвалити всі дії зі збору коштів від імені Червоного Хреста та Ордена Святого Іоанна. Дозвіл надавався лише тим підприємствам, де всі кошти спрямовувалися на користь Червоного Хреста [6].

Багато людей думали, що Закон про військову благодійність перешкоджає діяльності Червоного Хреста зі збору коштів. Проте багато неформальних зборів збирали кошти для кількох різних благодійних організацій під символом Червоного Хреста. Це означало, що донори не могли бути впевнені, що їхні гроші підуть на діяльність Червоного Хреста. Закон про військову благодійність виправив це.

Фонд Times був кампанією зі збору коштів, яка підтримувала Червоний Хрест. Газета «Таймс» майже щодня протягом чотирьох років безкоштовно надавала Товариству значну рекламну площу [15, с.67].

У Великій Британії ніколи не збиралися такі кошти, і жодна газета ніколи не надавала послуг такого масштабу для подібної справи. Усі кошти пішли на допомогу хворим і пораненим воїнам як вдома, так і за кордоном.

Британський фермерський фонд Червоного Хреста в основному збирав гроші через продаж сільськогосподарської продукції. Під час війни їх було організовано близько 1600. Виручені кошти були призначені для певних схем, таких як забезпечення автомобілів швидкої допомоги, автомобілів і вантажівок для різних бойових фронтів.

Таким чином було забезпечено понад 150 машин швидкої допомоги. Лікарні, відомі як British Farmers Hospitals, підтримувалися цим фондом у Бельгії, Франції та Сербії [6].

Війна дала жінкам можливість довести, що вони такі ж патріоти, як і чоловіки, і готові служити своїй країні, а отже, так само заслуговують на всі права громадянства. У перші дні війни було створено ряд жіночих волонтерських організацій, багато з них координувалися Жіночим корпусом надзвичайної ситуації (WEC), організованим NUWSS. Він керував інформаційним центром у Лондоні, який мав на меті відправляти волонтерів туди, де вони були найбільше потрібні. Один плакат для WEC під назвою «The Call of the Country» віддзеркалював плакат Гораціо Герберта Кітченера про набір чоловіків у заяві: «Жінки! Ти потрібен своїй країні!» [10, с.98].

У 1916 р. британський уряд почав розглядати можливість використання жінок як допоміжних робітників в армії. Це рішення було зумовлене високим рівнем втрат на Західному фронті та одночасною необхідністю витягнути чоловіків з військової роботи «за лінією» на фронт. Жіночі волонтерські служби, такі як «Жіночий легіон» і «Жіночий волонтерський резерв», давно лобіювали роль жінок у війську. У 1914 р. у британській пресі поширювалися чутки про «батальйон суфражисток», які вирушили до лінії фронту, налаштовані на боротьбу. Незважаючи на те, що це було безпідставно, значна кількість жінок прагнула одягнути військову форму та відіграти більш «активну» роль у військових діях. До кінця війни жінки служили не лише в армії, але й у Королівському флоті та Королівських військово-повітряних силах [22].

Чому так багато молодих жінок стали волонтерами? Безсумнівно, вони поділяли патріотичні почуття, які надихали чоловіків-волонтерів.

Був інший вимір: очевидно, що для жінок волонтерство було чимось більш захоплюючим і значущим, ніж чаювання та ігри в теніс [20].

Висновки.

Жінки почали працювати, щоб допомогти національним військовим силам, щойно у 1914 р. почалися військові дії. Ранні внески жінок обмежувалися послугами медсестер, доглядом за переміщеними бельгійськими, французькими та сербськими біженцями та виконанням волонтерської роботи. Але оскільки

війна тривала, а брак робочої сили ставав дедалі серйознішим, влада змушена була сформувати жіночі підрозділи збройних сил.

Отож, волонтерська робота змінила становище жінок, відкрила для них “нові ролі”, горизонти та перспективи, яких вони раніше не бачили.

Література

1. Байдак М. Війна як виклик і можливість: українки в роки Першої світової війни. Інститут народознавства НАН України. Львів. 2021. 319 с.
2. Bowser T. The story of British V.A.D. work in the Great War. London : Imperial War Museum, 1917. 300 p.
3. British Red Cross. Valentine volunteers: love letters from World War/British Red Cross. URL: <https://www.redcross.org.uk/stories/our-movement/our-history/valentine-volunteers-love-stories-from-world-war-1>
4. Cited in Hallett, Christine E.: Containing Trauma. Nursing Work in the First World War, Manchester 2011, p. 216.
5. Dent O. A volunteer nurse on the Western Front. London : Virgin Books. 2014. 308 p.
6. Fundraising for the Red Cross. URL: <https://vad.redcross.org.uk/volunteering-during-the-first-world-war/fundraising-for-the-red-cross-in-wwi>
7. Gosling L. Great War Britain. The First World War at Home. Stroud, 2014. 239 s.
8. Grayzel S. Women and the First World War. London, New York, 2002. 193 s.
9. Hallett C. Containing Trauma: nursing work in the First World War. Manchester: Manchester University Press. 2009.
10. Lang E. British women in the twentieth century. London, T.W. Laurie. 1929. 287 p.
11. Marwick A. The Deluge. British Society and the First World War, Harmondsworth 1965.
12. Noakes L. Demobilising the Military Woman: Constructions of Class and Gender in Britain after the First World War in: Gender and History 19:1 (2007), pp.143-162.
13. Noakes L. Women in the British Army: War and the Gentle Sex, 1907–1948. New York: Routledge, 2006. 209 p. 104
14. Purvis J. Women's History : Britain, 1850—1945 : An Introduction / J. Purvis. London and New York : Routledge, 2008. 352 p.
15. Roberts E. Women's Work, 1840–1940. Cambridge : Cambridge University Press, 1988. 79 p.
16. Testament of Youth: a volunteer's WWI memoir of a lost generation. URL: <https://www.redcross.org.uk/stories/our-movement/our-history/testament-of-youth-a-volunteers-wwi-memoir-of-a-lost-generation>
17. The heroic women of World War 1: a nurse's diary. URL: <https://www.redcross.org.uk/stories/our-movement/our-history/the-heroic-women-of-world-war-1-a-nurses-diary>
18. Verdon N. Rural Women Workers in Nineteenth-Century England : Gender, work and wages. Woodbridge: Boydell Press, 2002. 232 p.
19. Who were the VAD volunteers? URL: <https://vad.redcross.org.uk/volunteering-during-the-first-world-war/who-were-the-vad-volunteers>
20. Women volunteers: first to the war zone in 1914. URL: <https://theconversation.com/women-volunteers-first-to-the-war-zone-in-1914-30442>
21. Women's involvement in the Red Cross during the First World War. URL: <https://vad.redcross.org.uk/volunteering-during-the-first-world-war/womens-involvement-with-the-british-red-cross-during-the-first-world-war>
22. Women's Mobilization for War (Great Britain and Ireland). URL: <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/womens-mobilization-for-war-great-britain-and-ireland/>
23. Wrenn A. The First World War. Cambridge ; New York : Cambridge University Press. 1997. 64 p.

References:

1. Baidak M. (2021) *Viina yak vyklyk i mozhlyvist: ukrainky v roky Pershoi svitovoi viiny* [War as a challenge and an opportunity: Ukrainian women during the First World War]. Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Lviv. 319 p. [in Ukrainian]
2. Bowser T. (1917) *The story of British V.A.D. work in the Great War*. London : Imperial War Museum, 300 p.
3. British Red Cross. *Valentine volunteers: love letters from World War*/British Red Cross URL: <https://www.redcross.org.uk/stories/our-movement/our-history/valentine-volunteers-love-stories-from-world-war-1>
4. Cited in Hallett, Christine E. (2011) *Containing Trauma. Nursing Work in the First World War*, Manchester, p. 216.
5. Dent O. (2014) *A volunteer nurse on the Western Front*. London : Virgin Books. 308 p.
6. *Fundraising for the Red Cross*. URL: <https://vad.redcross.org.uk/volunteering-during-the-first-world-war/fundraising-for-the-red-cross-in-wwi>
7. Gosling L. (2014) *Great War Britain. The First World War at Home*. Stroud. 239 s.
8. Grayzel S. (2002) *Women and the First World War*. London, New York. 193 s.
9. Hallett C. (2009) *Containing Trauma: nursing work in the First World War*. Manchester: Manchester University Press
10. Lang E. (1929) *British women in the twentieth century*. London, T.W. Laurie. 287 p.
11. Marwick A. (1965) *The Deluge. British Society and the First World War*, Harmondsworth
12. Noakes L. (2007) *Demobilising the Military Woman: Constructions of Class and Gender in Britain after the First World War* in: *Gender and History*, pp.143-162.
13. Noakes L. (2006) *Women in the British Army: War and the Gentle Sex, 1907–1948*. New York: Routledge, 209 p.
14. Purvis J. (2008) *Women's History : Britain, 1850—1945 : An Introduction / J. Purvis*. London and New York : Routledge, 352 p.
15. Roberts E. (1988) *Women's Work, 1840–1940*. Cambridge : Cambridge University Press, 79 p.
16. *Testament of Youth: a volunteer's WWI memoir of a lost generation*. URL: <https://www.redcross.org.uk/stories/our-movement/our-history/testament-of-youth-a-volunteers-wwi-memoir-of-a-lost-generation>
17. *The heroic women of World War 1: a nurse's diary*. URL: <https://www.redcross.org.uk/stories/our-movement/our-history/the-heroic-women-of-world-war-1-a-nurses-diary>
18. Verdon N. (2002) *Rural Women Workers in Nineteenth-Century England : Gender, work and wages*. Woodbridge: Boydell Press, 232 p.
19. *Who were the VAD volunteers?* URL: <https://vad.redcross.org.uk/volunteering-during-the-first-world-war/who-were-the-vad-volunteers>
20. *Women volunteers: first to the war zone in 1914*. URL: <https://theconversation.com/women-volunteers-first-to-the-war-zone-in-1914-30442>
21. *Women's involvement in the Red Cross during the First World War*. URL: <https://vad.redcross.org.uk/volunteering-during-the-first-world-war/womens-involvement-with-the-british-red-cross-during-the-first-world-war>
22. *Women's Mobilization for War (Great Britain and Ireland)*. URL: <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/womens-mobilization-for-war-great-britain-and-ireland/>
23. Wrenn A. (1997) *The First World War*. Cambridge ; New York : Cambridge University Press. 64 p.